

Gospodarske stvari.

Nekoliko skušenj zastran kokoške reje.

M. O kokošji reji je naš list uže večkrat ktero spregovoril, da bi se lahko komu odveč zdelo o tej stroki gospodarstva še na dalje kaj reči. Vendar je reč važna in skušnje tako dognane, da gotovo marsikteremu čitatelju dobro dojdejo.

Kokoši in perutnina sploh, če se jim tako, kakor njihova narava zahteva, streže, so v gospodarstvu imenitna reč in vržejo gospodarju lep dobiček in marsikteri košček okusne pečenke. Da so jajca debelejša in boljše, to je zavisno več ali manj od boljše ali slabejše krme, ktere se živi poklada. Tudi kokošim hasne spremenjava v krmi, ker se jedne in iste hrane, če se jim v enomer polaga, kmalu prejedó in naveličajo. Jajce ima skoro vse delke živalskega telesa v sebi. Zato se mora tudi kokošim raznovrstna krma polagati, če hočemo, da se v jajcu vse one snovi naredijo. Kokoši nehajo jajca nesti, če se jim primerno ne poklada, ali pa če so bolne. Ob mrzlih zimskih mesecih morajo imeti toplo in snažen in dobro preveterljiv hlev. Ako se je v kokošjem hlevu ali kurnjaku po nemarnosti zaredil razni mrčes, se morajo kokoši brž kam drugam premestiti. Kajti mrčes jim je zelo škodljiv. Tudi gnoj se mora iz kurnjaka večkrat odstraniti in odpraviti. Nikakor ni prav, če se gnoja na podu v kurnjaku preveč nabere. Večkrat se mora pod z ilovico in s peskom potrositi.

Kokoši potrebujejo precej veliko vode. Na enkrat nje sicer le malo k sebi vzamejo, ali to tem pogosteje. Zato se mora gledati na to, da imajo vedno dosti čiste in črste vode. Tudi razne apnene spojnine so jim neobhodna potreba. Iz teh napravljajo jajčne lupine. Zato se jim mora teh pripraviti tako, da morejo vselej do njih. V ta namen služi najbolje stara zidna sipa, stolčene školke in polzeve lupine. Najbolje vendar izmed vsega pa so zmlete črste kosti, katerih se še nekoliko mesa in hrustavca drži. Takih kostij bi kazalo vsaki dan nekoliko na tnalu s kuhinjsko sekiro vsekati in zdrobiti in jih perutnini, zlasti kokošim, položiti. Ravš in kavs, kteri nastane med živadjo, ki se za te zdrobljene kosti piplje in puli, da bi jih vsaka kaj več vjela, je očiten dokaz, kako močno kokoši po njih hrepené in da so jim velika potreba. Ako imajo kokoši poleti kam na zeleno zahajati, kaže jim notrajni nagib, kje si imajo naj priležniše hrane iskati. Po zimi ko so na kokošji hlev omejene, jim mora človek skrbeti, da jim kaj potrebnega ne primanjkuje. Perutnina nima zobov in je presiljena svojo hrano v takem stanu pozobati, v katerem se njej položi Umni gospodarji skrbijo torej perutnini za pesek in kamčke. Pesek in kamčki v kurjem želodci namestujejo zobe drugih živalij. Kuretuini se mora

toraj za pesek in drobna kameničje v obilni meri skrbeti. (Konec prih.)

Ne pozabimo, da nam je v deželi trtna uš.

II. Iz jajčič, ali gujid izlezejo v kratkem mlade uši, ki so primeroma bolj dolge, kakor stare uši. Naležene mlade uši kaj živahno gomazijo sim in taj po korenini ali prav za prav po njeni skorji. Nemirno tipajo s tipalniki okolo sebe, dokler ne dojdejo na ugoden jim prostor, kder svoj rilček v skorjo zarijejo. Tukaj se pomirijo in ostanejo ter srkajo v sebe trsov sok, dokler ga ondi kaj je. Tako se hranijo, tako razvijajo. Pri tem razvijanju se pa uši večkrat levijo ali lilijo, kakor gosenice ali raki. V neketerih dneh so mlade uši uže toliko razvite, da brez posebne uplojitve polagajo godnih jajčic. To je tudi glavni vzrok, zakaj se ta mrčes tako naglo množi. Ena sama trtna uš zaplodi v teku enega poletja na sto tisoč novih takšnih živalic, se vé, ako pomnoževanja nič ne pride ovirat. Iz tega si lahko vsak domisli, kako neizmerno nevaren da je ta mrčes. Navadne do sedaj popisane trtne uši plodijo in množijo se tako, kakor smo povedali, na korenini trsovej ter rodijo sebi enakih živalic do poznega poletja (julija.)

Proti koncu meseca julija prikažejo se med trtnimi ušmi tudi takšne, ki so enkrat doraščene nekoliko bolj sloke od drugih. Po straneh imajo 2 temni marogi. Ako ti natančneje pogledamo, takoj spoznamo, da so to narastki, iz katerih izrastejo peruti, letanice ali krila. Te zvrsti uši imajo bolj dolge noge in tipalnice, kakor navadne. Tem z narastki za bodoče peruti preskrbljenim ušem pravijo, da so vile ali nimpfe. Preden se te uši zadnjokrat levijo zapustijo trsovo korenino in vlezejo na površino zemlje. Tukaj se izlevijo in se spremenijo v krilate uši, t. j. v takšne, ki imajo peruti, da lahko dalje zletijo. Ova čudna sprememba vrši se proti koncu avgusta in ves september.

Krilata trtna uš podobna je krilatej listnej uši, le precej manjša je od slednje. Ima po 2 para primeroma velikih perutij ali kril. V mirnem stanju pokrivajo peruti telo kakor streha; telo samo pa je podobno telesu nimfinemu. Vrh tega opazujemo na krilatej uši tam, kder se peruti držijo telesa, nekoliko temnejšo barvo; oči so pa na zunaj bolj nepete. Krilata trtna uš ne živi pod zemljo, ampak zmiraj nahaja se nad zemljo, na trsovem listju. Večjidel tiči na spodnji strani listovej in je težko najti. Najleži jo zasledimo na pajčevini, čestokrat razpetej med posameznimi trsi, kder se je bila zaplela in obvisela. Ove krilate uši prikažejo se večjidel meseca septembra. Škode trsu ne delajo krilate uši nobene, pač pa jih veter čestokrat vzdigne in po uro daleč odnese, da se tako trtna uš znatno dalje zatepe; kajti krilate uši naležejo kmalu in brez posebne uplojitve veliko jajčic na spodnji strani trsovih listkov, to pa med

listova rebra. Jajčica ali gnjide krilate uši so podolgovate in nekoliko bolj raztegnene, kakor pri navadnej trtni uši. Iz jajčice krilate uši izleze poslednje plemo trtni uši, namreč po spolu ločena uš, kot samec in samica. Tote uši so menjšje od navadnih ter imajo usta, trebuh in precej razvita spolovila, namenjena uplojitvi. Samec in samice lezejo pozno jeseni z listkov na trsove les, kder se uplojuje. Nekaj časa potem položi samica med pokline trsove skorje jedno zelenkasto in pikasto jajčice. Temu jajčicu pravijo, da je zimsko jajčice, ker prezimi ondi, kder je položeno. Spomladi izleze iz zimskega jajčica nova trtna uš, ki potem ovi mrčes dalje množi in zaredi novo gnjezdo trtnih ušij v vinograde.

Sedaj hočemo kratko povzeti, kar smo povedali in razložili o tem, kako se trtna uš množi, kde jo je najlažje najti v posameznih mesecih leta. Od novembra do februarja tiči zimsko jajčice pod trsovo skorjo in je težko najti. Uši pa na srednjih in spodnjih delih trsove korenine spijo. Meseca marca se uši probudijo, začnejo iz trsa sok v sebe srkati in tudi jajčica polagati. Aprila, maja, junija najdemo mlade in stare uši pa tudi jajčica na zgornjih delih trsove korenine. Meseca julija prilazejo trtni uši do najzgodnejših korenin, do „mustačev“. Tukaj jih najlažje najdemo. Ondi tudi lahko opazujemo, kako se mlade in stare uši hitro plodijo in jajčica polagajo. V avgustu opazimo pod zemljo jednake uši, kakor meseca julija. Razven teh pa še naletimo na takšne, katerim pravijo, da so nimfe, in ki imajo narastkov za peruti. Meseca septembra lahko najdemo trtnih ušij vsake vrste: na trsovem listju krilate uši z gnjidami ali jajčici vred. V oktobru so po nadzemskih delih trsa videti samci in samice z zimskimi jajčicami. Navadne uši lezejo uže nazaj in vedno globljeje v zemljo na srednje in spodnje dele koreninske.

M. Zoper koliko pri konjih svetujejo sledeči pomoček, ki je skoraj vsakokrat pomagal. Vzame se precej veliko strdi, peščica putra in oboje v plehasti posodi nad ognjem raztopi in med seboj pomeša. Na to se s pomočjo plehaste žlice napravi kepa, debela ko navadno kurje jajce. Ko se je nekoliko strdila, se z dobrim laškim oljem namaže in potem bolenemu konju tako globoko ko mogoče v ritnik potisne. Skoraj vsakokrat je brz in popolnoma pomagal. Bolenemu konju se črevo odpre močno otrebi in v kratkem je zdrav in jedičen. Zapomnjenja je pomoček vreden in tudi poskušnje.

M. Lesni volk ali goba se rada zaredi na lesovinah zidovju vložnih. V kratkem je ves les uničen. Posebno škoduje podom. Zato je treba podnice t. j. deske na spodnji plati dobro s katanovcem pomazati in s pepelom potrositi tako, da je katanovec prek in prek s pepelom pokrit.

Takih podnic se lesna goba ali volk nikdar več ne loti in pod drži dolgo časa.

M. Kako meso zaklane kuretnine mehko in nježno narediti. Da postane meso zaklanih kokoši in sploh vse kuretnine mehko in je lepo belo, se mora živad, predno se zakolje, kakih 12 ur brez krme puščati. Dalje se zaklano kure ne sme prej iz perja devati, predno se kri popolnoma ne izteče. Če se prej začne perje pukati, se luknjice, v katerih je perje tičalo, s krvjo zalijejo in koža postane marogasta.

Dopisi.

Iz Maribora. (Nemškutarski ščuvvar — slovenske srenje pa gruntni davek.) Nemško-liberalni listi dunajski so daleč po svetu znani kot najpodlejše, najnesramnejše tiskovine, polne neverstva, nesnage, lažij in ščuvanja, zlasti na Slovane. Pišejo jih večidel Judje za dobre denarje, katere jim sprideni kristijanje plačujejo. Kar pa dunajski listi objavljajo, to potem drugi in menjši listi po drugod prežvekovajo in si prizadevajo Jude še prekositi v predzmem ščuvanju in zasramovanju Slovanov. Kar je tem ljubo in sveto, to v blato teptajo. Najbujši so v tem poslu narodni odpadniki, po sili Nemci, pri nas renegati in nemškutarji. V dokaz bodi 6. štev. „Marburger Zeitung“, kder se tudi takšen odpadnik, renegat in nemčur v nekem „Eingesandt“ norca dela iz slovenskega slovstva, ker je našel, da trgovec g. Kvandest svoje slaščevine n. pr. sir, zavija v dr. Prelogovo „Makrobiotiko“ in prof. Janko Pajkov „Venček“, kakor da bi nikoli nobena nemška knjiga se ne strgala za zavitke v štacunalh. Sicer se ni podpisal, a kmalu smo ga staknili iz njegove pisave, ki ne sodi v štacuno za slaščevine, ampak na gnojišče. Pisac je tisti nemčur, ki ima strašno velik gobec pa čudno majhno pamet in ki po celem Mariboru okolo prodava, časih prav nedostojnih dovtipov, kojih si je na Dunaji nalovil. To je pravi mariborski „klopotec“, ki uže preseda Nemcem samim, kateri bi s Slovenci radi v miru in pokoji živeli. Pobiljšal se pa nikedar ne bo: „denn auf verhärtetes Fell wirkt selbst die Niesswurz vergeblich“. Zavoljo „Marburger-Zeitung“ pa, ki tako nepotrebno ščuvanje in zasramovanje kaj rada objavlja, rečemo, da ima g. Kvandest prav, če rabi slovenske tiskovine kot zavitke, kajti nemške n. pr. „Marburger-Zeitung“, bile bi mu gotovo preumazane in nesnažne. — V „Tagespošti“ se hvali g. dr. Schmiderer, znani hamer-amboss-kandidat, da so slovenske srenje njemu liberalno-nemškemu poslancu doposlale svoje prošnje radi gruntnega davka, da jih predloži državnemu zboru. Drzne se pa dostaviti, da so to storile, ker nimajo zaupanja do svojih poslancev (g. Hermana in barona Goedelna). To je gola domišlija dr. Schmidererjeva. Liberalni načelniki okrajnih zastopov